

**UNIVERSITAT
JAUME I**

TREBALL FINAL DE GRAU EN MESTRA D'EDUCACIÓ PRIMÀRIA

**TÍTOL: “LLENGUATGE I EXPRESSIÓ MUSICAL APLICADA ALS
JOCS TRADICIONALS DEL POBLE DE RIBESALBES”**

Nom de l'alumne/a: Amaya Jiménez Arzo

Nom del tutor/a de TFG: Ximo Ortells Agramunt

Àrea de Coneixement: Didàctica de l'Expressió Musical en Educació Primària

Curs acadèmic: 2016/2017

ÍNDEX

1. AGRAÏMENTS.....	3
2. RESUM.....	4
3. INTRODUCCIÓ.....	5
3.1. JUSTIFICACIÓ	5
3.2. INTRODUCCIÓ TEÒRICA.....	6
4. METODOLOGIA.....	9
5. RESULTATS	10
6. CONCLUSIONS	17
7. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA	19
8. ANNEXE	

1. AGRAÏMENTS

En primer lloc, vull donar les gràcies al meu tutor de la Universitat Jaume I, Ximo Ortells Agramunt, que ha estat a tot moment al meu costat per a guiar-me i ajudar-me en tot allò que em fes falta al llarg d'aquests mesos.

A la gent major del poble de Ribesalbes que va acceptar entrevistar-se amb mi, gràcies a les seves experiències, a la seva ajuda i paciència he aconseguit desenvolupar un treball molt enriquidor per a mi. Ha estat un orgull poder realitzar un treball com aquest relacionat amb el meu poble: Ribesalbes, el qual estime moltíssim i gràcies a tots els seus habitants he arribat a ser qui sóc.

També vull agrair al CEIP Ribesalbes i als seus mestres per ajudar-me i donar-me les forces suficients per a poder seguir endavant i adonar-me que sí estava capacitada.

A la meva família i amics que m'han ensenyat que amb esforç i il·lusió, tot es pot aconseguir a aquesta vida i no hi ha res impossible.

Finalment donar les gràcies a Sonia i a Balma per tot aquest temps juntes, ajudant-nos mútuament i compartint moments de nervis, confidències i alegries, sense elles aquest treball no hagués estat possible.

2. RESUM

El següent treball se centrarà en la investigació de l'expressió i llenguatge musical aplicada als jocs tradicionals amb l'ajuda de la gent major del poble de Ribesalbes. Mitjançant aquesta investigació es vol donar a conèixer les diferències que hi havia en el passat a l'hora de jugar entre xiquets i xiquetes, també es vol descobrir l'aprenentatge del llenguatge i l'expressió musical d'aquests i finalment, saber quin era el motiu pel qual jugaven de manera separada xiquets i xiquetes. Aquest treball comparatiu té com a objectiu demostrar que a mesura que han passat els anys, aquesta segregació de sexes en l'àmbit lúdic segueix al nostre dia a dia, sent la societat qui ho segueix incentivant, posicionant-los i incitant-los als xiquets a jugar a jocs de "xiquets" com el futbol i a les xiquetes a jocs de "xiquetes" com la comba o la "cuineta". Per altra part, els jocs tradicionals han estat sempre relacionats amb el llenguatge i l'expressió musical, ja que, la música és un llenguatge que es va aprenent a poc a poc, també actua com medi d'expressió de sentiments, emocions, etc., i en aquest cas el vehicle de l'aprenentatge del llenguatge i l'expressió musical són els jocs tradicionals, els quals s'han anat aprenent al llarg dels anys, per tant, també sorgeix la necessitat de donar-li la importància necessària a l'aprenentatge de generació en generació. Mitjançant aquesta recerca d'informació s'aconseguirà demostrar que la segregació de sexes continua existint a la societat espanyola i poder buscar-hi solució per a aconseguir un aprenentatge dels jocs tradicionals i la seva respectiva expressió i llenguatge musical de manera cooperativa entre xiquets i xiquetes.

Paraules clau: Jocs tradicionals, segregació, llenguatge i expressió musical.

3. INTRODUCCIÓ

3.1. JUSTIFICACIÓ

Aquest treball neix per la necessitat d'investigar i descobrir els jocs tradicionals a què els nostres avis jugaven quan eren menuts, com aprenien aquests jocs amb el seu llenguatge i expressió musical i quin era el motiu pel qual es jugava d'aquesta manera i no d'altra. Mitjançant l'ajuda de la gent major del poble de Ribesalbes, un poblet menut situat a la província de Castelló, es vol arribar a aquesta investigació. Des de ben menudets hem jugat de manera segregada, és a dir, xiquetes i xiquets de manera separada, els xiquets amb els xiquets i les xiquetes amb les xiquetes, per aquest motiu neix aquesta necessitat d'investigar quin és el motiu i que es podria fer per a modificar i aconseguir que en l'actualitat tant xiquets i xiquetes juguen de manera cooperativa a tot tipus de jocs tradicionals, sense la necessitat de separar per sexes a l'hora de jugar. Aquesta investigació ens pots ser útil en l'actualitat i en un futur per a poder introduir el seu resultat dintre de les aules.

Els **objectius principals** d'aquest treball d'investigació són:

- Aconseguir mitjançant enquestes informació proporcionada per les dones i homes majors de la població, on ens conten a quins jocs tradicionals jugaven i la seva pròpia experiència sobre aquests quan ells eren menuts.
- Descobrir com aconseguen aquest l'aprenentatge del llenguatge i expressió musical dels jocs tradicionals.
- Aconseguir una educació basada en la igualtat de sexes i que tingui el poder de ser aplicada a tots els àmbits socials, com és en aquest cas els jocs tradicionals.

3.2. INTRODUCCIÓ TEÒRICA

Com es pot observar, el concepte de "jocs tradicionals" està dividit en dues paraules. En primer moment cal definir aquest concepte, per una part trobem la paraula "joc", procedent de la paraula llatina "iocus" que significa a més de joc, diversió. Segons el diccionari.cat defineix joc com: *"Activitat física o mental que té com a principal fi la diversió o entreteniment del qui l'executa". Per altra banda, la paraula "tradicional" referida a la transmissió de la cultura i sabers de la societat de generació en generació. Com bé diu Gisbert (2012):*

Una cultura és filla d'un temps i d'unes circumstàncies socials i històriques, per la qual cosa evoluciona i es transforma al compàs dels canvis. [...] No demaneu que la cultura es conserve immutable, com un ninot de cera, sinó enteneu-la com una realitat viva, nostra però canviant". [...] La identitat d'un poble és un lot on van, aplegats, aspectes diversos: la bona salut de la llengua, l'autoestima del que som, els interessos compartits i, també, el que entenem per cultura popular. Els jocs tradicionals, la forma i variants d'entendre l'oci, en són una part fonamental.(p.8)

El que l'autor vol dir amb aquest paràgraf és que la societat és qui ha d'aconseguir cuidar i respectar la cultura, aquella que a mesura que passen els anys es va transformant a poc a poc. En aquest es fa referència als jocs com a cultura tradicional, ja que són part fonamental d'aquesta, gràcies als jocs aconseguim alliberar tensions quotidianes i practicar de forma natural molts aspectes socials com poden ser l'astúcia o la imaginació. També es pot afirmar que gràcies al joc els xiquets aconseguen convertir-se en adults amb capacitat per desenvolupar les seves habilitats socials en el seu entorn. En definitiva, el concepte de "joc tradicional" engloba tot allò relacionat amb el nostre folklore (conjunt de cants, jocs i balls), allò que a mesura que passen els anys es va transmetent de generació en generació, i que ens serveixen de base per tenir una infantesa i en general una vida plena d'oci, de relacions i sobretot de diversió.

Una vegada introduïts els conceptes, és hora de parlar del l'aspecte principal que conforma aquest treball: "Els jocs tradicionals". Es podria afirmar que els jocs són activitats espontànies, motivadores i creatives, on el seu objectiu principal és gaudir mitjançant la cooperació, i com ja hem dit anteriorment es caracteritzen perquè s'han conservat en el temps i s'han anat passant de pares a fills.

Molts d'aquests jocs que s'han anat transmetent amb el pas del temps eren i segueixen estant acompanyats per música. Aquesta posseeix una doble vessant, per una banda es troba la vessant interpretativa, aquella que es manifesta a través de la interpretació, per altra banda trobem la vessant artística, que s'aproxima a allò que solem entendre per joc. Per tant, es podria considerar que els jocs musicals són una molt bona ferramenta per al aprenentatge de l'expressió i del llenguatge musical, ja que el fet d'utilitzar la música i el so conjuntament amb el joc aconseguen

que per una banda els xiquets gaudeixin però per altra que es formen amb els elements bàsics de la música com poden ser les notes agudes, sons forts o amb els tempos ràpids o lents.

Un dels pilars fonamentals i principals dels jocs tradicionals són les cançons, ja que en certa manera es podria considerar el 50% de l'activitat, aquella melodia que acompanya cada vesprada de joc amb els teus companys, aquella que marca la teva infantesa i que aconseguirà que es quedi durant la resta de la vida a la teva memòria, aquelles cançons fruit del poble que totes les mares ens han cantat a l'hora de jugar quan tan sols érem uns xiquets.

La gran majoria dels jocs tradicionals es troben formats per música, cant, ritme i activitats psicomotrius, totes aquestes són l'element bàsic per aconseguir obtenir un aprenentatge dels coneixements bàsics anomenats anteriorment. Quan aquests aspectes es troben units ens faciliten la feina i ens ajuden a millorar a mesura que creixem, per tant es podria dir que el fet que els xiquets juguen des de ben menudets es pot considerar molt beneficiós, no tan sols a l'hora d'aprendre diferents jocs o melodies, si no a l'hora d'aconseguir que els xiquets desenvolupen de millor manera la seva psicomotricitat amb l'aprenentatge d'aquests jocs, ja que, Beltrán (2002) afirma que: *“El moviment ajuda al xiquet a dominar el seu esquema corporal, la seva lateralitat, direccionalitat i el sentit del espai i del equilibri, aspectes fonamentals a l'hora d'establir uns principis elementals per a qualsevol aprenentatge”* (p.147)

Per tant, gràcies als jocs els xiquets i les xiquetes aconseguixen desenvolupar la seva psicomotricitat i dominar el seu cos des de ben petits.

Esponàniament l'ésser humà des del començament de la seva vida inicia activitats lúdiques que busquen el perfeccionament dels seus esquemes maduratsius bàsics, dins d'aquestes activitats trobem els jocs i les cançons. Els nens, des de sempre, han après a jugar amb l'ajuda de les cançons. Els jocs són una de les primeres eines de què disposem, ja de ben petits, per descobrir-nos a nosaltres mateixos, per conèixer el món que ens envolta, i per sobre de tot, per compartir temps i alegries amb altres persones. Els jocs populars passen a formar part fonamental de la nostra cultura, que es construeix i es renova dia a dia amb les petites variacions que introdueixen els mateixos jugadors. Els jocs són vius i s'entenen, varien, donen lloc a nous jocs i, per sobre de tot, es juguen una i altra vegada fins a convertir-se en una mena de llenguatge propi. (Allué, 2000, p.7 y 8).

Pel que respecta a la transmissió dels jocs tradicionals d'avui en dia, es podria afirmar que tant els mestres de música com d'educació física són els encarregats d'ensenyar i de transmetre els jocs i cants típics que tots els nostres pares i avis utilitzaven quan ells eren menuts, ja que avui en dia no se segueix amb aquesta transmissió oral de pares a fills, i l'aprenentatge dels jocs i de les cançons ha de produir-se dins de les aules dels centres educatius. L'aparició de les noves tecnologies podria ser un dels causants de que a poc a poc vagin desapareixent aquests jocs

tradicionals de la nostra vida, ja que els xiquets d'avui en dia dediquen més temps a jugar amb maquinetes que a jugar en el carrer amb els altres xiquets. Per tant, cal dir que el nostre deure és conservar i transmetre la saviesa popular, les tradicions i cultures de la nostra societat, i com ja és sabut, els jocs tradicionals son part dels conceptes anomenats anteriorment, en l'actualitat la transmissió dels jocs ha anat perdent la importància que en el passat tenia en la societat, per tant, es podria considerar un perill que hem d'aconseguir evitar, ja que, amb l'arribada de les noves tecnologies aconseguirem que finalment les nostres tradicions desapareguin.

4. METODOLOGIA

La finalitat d'aquesta investigació és fer un estudi amb la gent major del poble per a saber a quins jocs jugaven quan eren menuts.

Participants:

En la següent investigació participaran 20 persones, 10 homes i 10 dones, totes elles majors de 65 anys.

Aparells i material:

Els aparells que s'han utilitzat per a la investigació són els següents:

- Una gravadora per a poder registrar els testimonis de cadascú de les persones.
- Qüestionari, amb les preguntes indicades per a procedir amb la investigació (*Annex 1 i Annex 2*).

Procediment:

El procés que s'ha seguit a l'hora de fer les vint entrevistes ha seguit aquests passos:

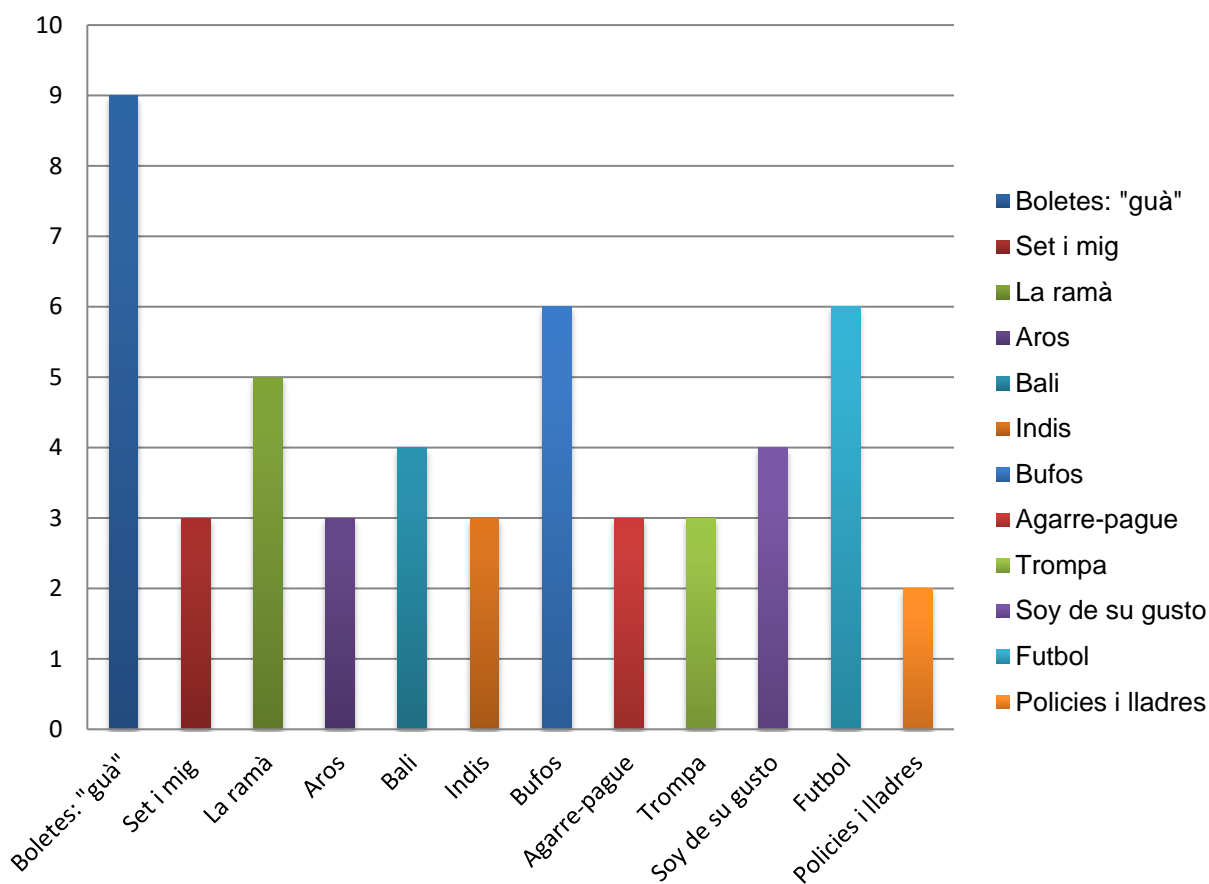
1. En un primer moment es va fer una recerca entre la gent major de 65 anys al poble de Ribesalbes que estigueren disposats a participar amb la investigació.
2. En segon lloc, es va procedir a reunir-se amb ells i poder dur a terme les diferents entrevistes.
3. A l'hora d'entrevistar-se amb les vint persones es va utilitzar una fitxa on apareixien les preguntes que ens varen servir per a poder dur a terme la investigació. També es va utilitzar una gravadora per a poder transcriure tota la informació necessària.
4. Una vegada feta l'entrevista a les persones seleccionades, es va fer una recerca més profunda d'allò que ens deien les persones.
5. Per a finalitzar es va procedir a analitzar les dades.

5. RESULTATS

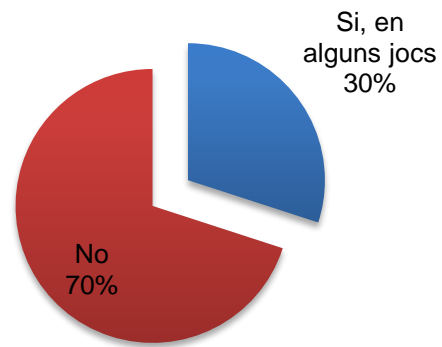
A continuació es procedirà a analitzar totes les dades obtingudes al llarg d'aquest treball amb l'ajuda de la gent major de la població de Ribesalbes. En un primer moment s'analitzaran les dades dels 10 homes amb la utilització de les gràfiques circulars per a poder observar millor els percentatges obtinguts, seguidament es farà una breu descripció dels resultats. En segon lloc s'analitzaran les dades obtingudes de les entrevistes a les 10 dones, també amb l'ajuda de les gràfiques circulars, a continuació es farà una breu descripció d'allò obtingut.

- Dades obtingudes a les entrevistes dels **10 homes**:

A quins jocs tradicionals jugaves quan eres xicotet?

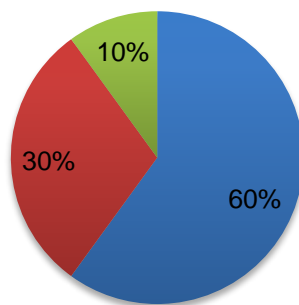

Utilitzàveu cançons a l'hora de jugar?

Jugàveu de forma conjunta xiquets i xiquetes o de forma separada?

- Xiquets per separat
- Tan sols jugàvem junts als jocs de pasqua
- De vegades xiquets i xiquetes, depenent del joc

Cóm apreníeu les cançons i els jocs?

ANÀLISI DE LES DADES

Els deu homes als quals es va realitzar l'entrevista van anomenar 37 jocs als jugaven quan eren xicotets, com es pot observar a la primera gràfica, entre aquests destaquen 12 jocs que van ser els més repetits. En primer lloc, aquell joc que va ser més anomenat va ser **“Les caniques/boletes: guà”**, nou dels deu homes el van nomenar, en segon lloc es troba **“el Futbol”**, anomenat 6 vegades, igual que **“Els bufos”**. En quart lloc es troba **“La ramà”**, joc tradicional de pasqua al poble, que va ser nomenat 5 vegades, seguidament es troba altre joc tradicional de pasqua: **“Soy de su gusto”**, que comparteix la quantitat de nomenaments, 4 per a ser exactes, amb el **“Bali”**. Per altra banda es troba amb 3 nomenaments els següents jocs: **“Set i mig”**, **“Agarre-pague”**, **“Trompa”**, **“Indis”** i **“Aros”**. Per a finalitzar amb els jocs més repetits trobem **“Polis i lladres”**, anomenat dues vegades. La resta de jocs tan sols van ser anomenats una vegada.

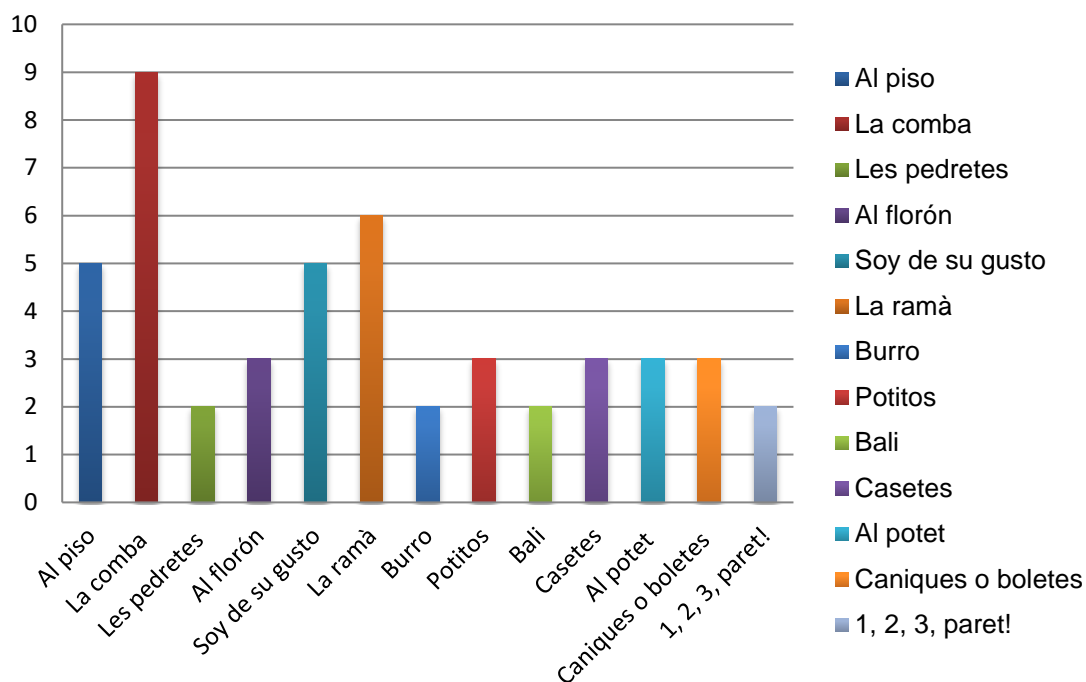
Una vegada recontat la quantitat dels jocs més nomenats, es pot observar com hi ha un joc que destaca per damunt dels altres: **“Les caniques/boletes: guà”**, joc que generació rere generació ha anat passant per la infantesa dels xiquets del poble, des de l'home més major que té 90 anys, fins al més jove que té 65 anys, gràcies a la transmissió de boca en boca, encara que a mesura que un joc passa de generació en generació va variant i es va modificant una mica. Els altres jocs nomenats anteriorment també han sigut apresos de generació en generació i fins i tot avui en dia els xiquets segueixen jugant. Cal destacar dos jocs dels més nomenats pels deu homes: “Soy de su gusto” i “La ramà” per dos motius, el primer i principal és perquè són tradicionals al poble de Ribesalbes quan arriba la pasqua i en segon lloc perquè en aquelles generacions era l'únic moment que tenien tant xiquets i xiquetes per a jugar conjuntament, ja que com es veu a la tercera gràfica un 60% dels entrevistats varen afirmar que normalment els xiquets i xiquetes jugaven de forma separada i un 30% deia que aquest moment de festivitat era l'única oportunitat que tenien per a jugar amb les xiquetes. Altre punt a destacar en visualitzar les gràfiques és que en alguns jocs nomenats utilitzaven cançons, però de forma puntual, tan sols un 30% de persones enquestades van afirmar utilitzar cançons en algun joc, com per exemple al “Rollum”. També cal destacar l'enquesta d'un home, el qual confessà que preferia jugar en la seva infantesa amb xiquetes i cantar cançons com “Soy la reina de los mares”, encara que també jugava amb els seus companys de classe.

Per a finalitzar l'anàlisi de les gràfiques cal destacar que el total d'homes a qui es van fer el qüestionari varen afirmar que tots els jocs a què jugaven i les seves respectives cançons les aprenien de generació en generació, és a dir, les persones majors del poble eren qui ho anaven transmetent, en cap moment ho aprenien a l'escola o a classe, ja que no es troben recopilats a cap lloc, ni les normes de cada joc ni les respectives cançons, per tant, podem afirmar que avui en

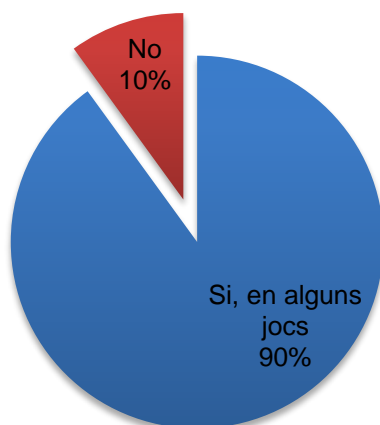
dia ha arribat, gràcies a que ells en un moment de la seva vida també van ensenyar als xiquets més menuts del poble.

- Dades obtingudes de les entrevistes a les **10 dones:**

A quins jocs tradicionals jugaves quan eres xicoteta?

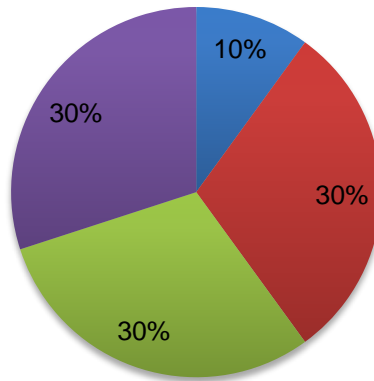

Utilitzàveu cançons a l'hora de jugar?

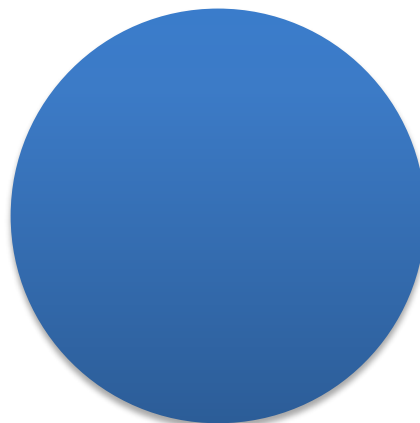

Jugàveu de forma conjunta xiquets i xiquetes o de forma separada?

- Xiquets i xiquetes sempre
- Tan sols jugàvem junts als jocs de pasqua
- De vegades xiquets i xiquetes, però normalment xiquetes asoles
- Sempre de forma separada

Cóm apreníeu les cançons i els jocs?

- De generació en generació

ANÀLISI DE LES DADES

Les deu dones a les quals es va realitzar l'entrevista van anomenar 39 jocs a què elles jugaven quan eren xicotetes, com es pot observar a la primera gràfica, entre aquests destaquen 13 jocs que van ser els més repetits. En primer lloc destaca aquell que va ser més nomenat: **“La comba”**, nou de les deu dones el van anomenar, molt a prop es troba el joc de **“La ramà”**, joc tradicional del poble de Ribesalbes a pasqua, nomenat sis voltes. Seguidament es troben dos jocs amb el mateix nombre de nomenaments: **“Soy de su gusto”** altre joc tradicional al poble de Ribesalbes a pasqua i **“Piso”** amb un total de sis persones que el van nomenar. A continuació es troben cinc jocs amb el mateix nombre de nomenaments, que són els següents: **“Potitos”**, **“El florón”**, **“Les casetes”**, **“Boletes”** i **“Al potet”**, tots aquests nomenats tres voltes cadascú. Per a finalitzar amb el llistat dels 13 jocs més nomenats trobem **“Les pedretes”**, **“El burro”**, **“Un, dos, tres ¡paret!”** i **“El bali”** amb dues vegades. La resta de jocs tan sols van ser anomenats una vegada.

Una vegada recontat la quantitat dels jocs més nomenats, es pot observar com hi ha un joc que destaca per damunt dels altres: **“La comba”** joc que generació rere generació ha anat passant per la infantesa de les xiquetes del poble fins a arribar a l'actualitat. Des de la dona més major de 92 anys fins a la més jove de 65 anys ha anat passant gràcies a la transmissió de boca en boca, encara que amb el pas del temps els jocs varien i es modifiquen segueixen tenint la seva essència i la mateixa finalitat: la diversió, amb quasi 30 anys de diferència. Els altres jocs que també han sigut molt nomenats han sigut apressos de generació en generació i una gran quantitat d'aquests han arribat al nostre dia a dia i segueixen divertint als més xicotets del poble. Caldria destacar, com s'ha fet a l'anàlisi de les dades dels homes, la gran quantitat de nomenaments que tenen els dos jocs tradicionals procedents exclusivament del poble de Ribesalbes: **“La ramà”** i **“Soy de su gusto”** i la importància que els xiquets d'aquelles generacions donaven a aquests dos jocs i en definitiva a la pasqua, ja que era l'únic moment on tant xiquets com xiquetes podien jugar conjuntament. Com bé queda reflectit a la tercera gràfica, un 30% de les dones assegurava jugar amb els xiquets del poble tan sols als jocs de pasqua, altre 30% deia que sempre jugaven separats i per altra banda trobem a un 30% que afirmava que de vegades sí s'ajuntaven per a jugar a jocs com “les boletes” o “agarre-pague” però que normalment jugaven les xiquetes amb xiquetes i els xiquets amb xiquets. Com a cas excepcional es troba una dona que assegurava que sí que jugaven a totes hores xiquets i xiquetes junts. Altre punt a destacar amb la visualització de les gràfiques és que un 90% de les dones van afirmar que sí que utilitzaven cançons a l'hora de jugar a aquests jocs tradicionals. Per a finalitzar amb l'anàlisi de les gràfiques cal afegir que el 100% de les dones entrevistades deien que van aprendre aquests jocs i cançons tradicionals amb la transmissió de generació en generació, ja que no ho aprenien a altre lloc que no fora al pati de l'escola o als carrers del poble una vegada acabada la jornada educativa, per tant, gràcies a totes

les persones majors que anaven transmetent tots els seus coneixements als més menuts del poble s'ha aconseguit que ens hagi arribat a la nostra infantesa i per tant poder gaudir d'aquests jocs.

6. CONCLUSIONS

Una vegada analitzades totes les dades es poden extraure diverses conclusions: En primer lloc, es pot observar com existia una gran segregació a la societat d'abans, tant xiquets com xiquetes jugaven a jocs totalment diferents, encara que de vegades coincidien a alguns d'ells, però a tot moment separats i tan sols s'ajuntaven a l'hora de jugar als jocs tradicionals de pasqua, com bé demostren les diferents gràfiques mostrades anteriorment. Per desgràcia, es podria dir que avui en dia segueix existint aquesta segregació de sexes a la nostra societat, xiquets i xiquetes juguen de forma separada, tant al pati de l'escola com al carrer una vegada acabada la jornada educativa, per tant, és necessari combatre aquest problema que ens afecta a tots, les institucions educatives i les mateixes famílies han d'aconseguir canviar aquesta situació mitjançant la introducció de diferents mètodes o tècniques a les aules, com per exemple treballar a l'aula amb l'aprenentatge cooperatiu, ja que fomenta la cooperació entre companys, perquè una volta fora de les aules tant xiquets com xiquetes tinguin la predisposició a compartir amb el sexe contrari els jocs als quals ells o elles juguen, per a aconseguir finalment un aprenentatge de forma conjunta i sobretot que ambdós sexes s'ho passen bé. Per tant es pot afirmar que aquest és un dels punts claus més importants que s'ha pogut extraure de la investigació d'aquest treball, la denúncia d'allò que al passat succeïa i que avui en dia segueix passant, però que necessàriament hem de fer-ho canviar per a poder aconseguir una societat millor..

Altre punt molt important que s'extrau de la investigació és la importància que tenia en les generacions passades la **transmissió de l'aprenentatge del llenguatge i l'expressió musical**, ja que en el passat quasi tot s'aprenia de generació en generació, perquè per desgràcia molts dels nostres avis i besavis no van tenir l'oportunitat d'aprendre a llegir i també perquè tampoc estaven registrats en cap lloc, per tant aquells que sí que sabien llegir no ho podien fer. A més a més, a les escoles no hi havia cap tipus d'aprenentatge d'aquests jocs, per tant, els xiquets i xiquetes ho aprenien mitjançant la parla, d'uns a altres. Avui en dia, moltes escoles estan incentivant l'aprenentatge del llenguatge i l'expressió musical dels jocs tradicionals a les aules de música, per a aconseguir que no desapareguin del tot. Gràcies a la transmissió d'aquests coneixements de pares a fills s'ha aconseguit que arribi a l'actualitat i que molts xiquets tinguin l'oportunitat de conèixer els jocs als quals els seus avis i pares jugaven a la seva infantesa. Encara que hi ha xiquets que segueixen jugant a aquests jocs també hi ha d'altres que pel contrari, ja no ho fan. Amb l'aparició de les noves tecnologies aquesta transmissió s'ha anat perdent fins a aconseguir que a dia d'avui un gran percentatge de xiquets no juguen al carrer com ho feien els seus avis amb els jocs tradicionals del mateix poble, com per exemple, avui en dia no es juga a cap dels dos jocs tradicionals procedents de Ribesalbes i ja nomenats anteriorment: "Soy de su gusto" i "La ramà", aquests dos s'han perdut en un punt determinat de les diferents generacions que han anat passant pel poble fins que ja no el trobem als jocs als quals sí es juguen al municipi, com pot

ser “el futbol” o “l’escondite”. Per altra banda, molts dels xiquets que no han après aquests jocs prefereixen quedar-se a casa jugant amb els aparells tecnològics, tal com els mòbils o els ordinadors. Altra conclusió que es pot traure és que el joc és una ferramenta molt important per al desenvolupament integral dels xiquets des de ben menudets, amb ells podem aconseguir que els xiquets i les xiquetes desenvolupen de manera primerenca tant les habilitats motrius com les habilitats socials i que així puguin aconseguir una infantesa plena d’aprenentatges i sobretot puguin gaudir amb tots els seus companys.

Per a finalitzar, cal dir que amb aquest treball he après moltíssim del meu poble i sobretot dels habitants que a tot moment han estat predisposats a ajudar-me. M’he adonat que molts dels aspectes importants del poble com els jocs tradicionals s’han anat perdent, si donem una ullada al passat es pot veure com amb els pas de les diferents generacions estem deixant que tot s’oblida, per tant, és feina nostra aconseguir que no desapareguin mai, ja que són la nostra pròpia identitat i amb si finalment desapareixen, moriria una part de nosaltres mateixos.

7. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

- Diccionari.cat. (2017). *GDLC – joc*. [online] Disponible en: <http://www.diccionari.cat/lexicx.jsp?GECART=0079806> [Acceso 20.Enero.2017]
- Ca.wikipedia.org. (2017). *joc*. [online] Disponible en: (https://ca.wikipedia.org/wiki/Joc#cite_note-1) [Acceso 20.Enero.2017]
- C.Cerrillo, P. (2005). *La voz de la memoria (Estudios sobre el cancionero infantil)*. Cuenca, España: Ediciones de la Universidad de Castilla- La Mancha.
- Beltrán, J.M. (2002). *Folklore musical infantil*. Madrid, España: Ediciones Akal,S.A.
- Allué, J.M. (2000). *UN, DOS TRES, PICA PARET! JOCS POPULARS I TRADICIONALS*. Barcelona, España: La Galera, S.A.
- Storms, G. (2003). *101 juegos musicales. Divertirse y aprender con ritmos y canciones*. Barcelona, España: Editorial GRAÓ, de IRIF, S.L.
- Seguí, S. (1990). *CANÇONS VALENCIANES PER A L'ESCOLA*. Valencia, España: Piles,Editorial de Música S.A.
- Giménez, T. (1987). *Jocs cantats, dansats i gesticulats*. Barcelona, España: La Llar del llibre.
- Altozano, J. & Ortiz, J.M. (2002). *CANCIONES CON JUEGOS, JUEGOS CON CANCIONES*. Grupo Editorial Universitario.
- Gisbert, F. (2012). *A què juguem? Els nostres jocs i joguets tradicionals*. Valencia, España: Editorial Bullent.

8. ANNEXES

Annex 1

QÜESTIONARI

Nom i Cognoms: Carmen Tarazona Masó

Edat: 75 anys

1. A quins jocs tradicionals jugaves quan eres xicotet/a? En què consistien aquestos jocs? Fes-me una breu descripció.

Jocs de pasqua

→ **Soy de su gusto:** Es feien dos grups, un de xics i altre de xiques. Un d'ells havia d'elegir la parella corresponent del altre grup i aquells tenien que anar a preguntar als altres si eren o no del seu gust.

→ **La ramà:** Es posaven en rogle, u davant de altre i el qui pagava anava pegant en una rama al cul del altre.

→ **Futbol**

→ **La corda:** Saltar de forma individual o grupal amb cançons com "La barca".

→ **Potitos:** Nugar pots amb cordes i pujar-se damunt i anar per tot el poble correns.

→ **Les caniques:** Fer un forat al terra i intentar posar dins les boletes.

2. Utilitzàveu cançons a l'hora de jugar? Podries cantar-ne alguna? Cóm apreníeu aquestes cançons?

Si que es jugaven amb cançons en alguns jocs, però en aquest moment no en recorda cap.

S'aprenien de generació en generació.

3. Jugaves amb xiquets o amb xiquetes?

Als jocs de pasqua si que es jugaven conjuntament, però en els jocs de cada dia tan sols jugaven les xiquetes.

CLIP DE VEU

CARMEN TARAZONA MASÓ.amr

QÜESTIONARI

Nom i Cognoms: Carmen Torres Tarazona

Edat: 65 anys

1. A quins jocs tradicionals jugaves quan eres xicotet/a? En què consistien aquestos jocs? Fes-me una breu descripció.

- **Al piso:** Es dibuixaven quadres enterra i tenien que anar saltant per damunt.
- **Potet pillat:** Amagar-se per el poble i pillar a la gent, quan es tocava el potet significava que ja havies pillat a la gent.
- **Corda:** Saltar de forma individual o grupal.

Jocs de pasqua

- **Soy de su gusto:** Dos grups, un de xics i altre de xiques. El grup dels xics tenien que anar al de les xiques per a preguntar-li si era del seu agrado.
- **La ramà:** Donar-se uns a altres en una rama.

2. Utilitzàveu cançons a l'hora de jugar? Podries cantar-ne alguna? Cóm apreníeu aquestes cançons?

Si que s'utilitzaven cançons en alguns jocs, però en aquest moment no es recorda. Es passava de generació en generació.

3. Jugaves amb xiquets o amb xiquetes?

Normalment jugaven les xiquetes per una banda i els xiquets per altra, però moltes vegades els xiquets de la mateixa edat si que anaven a jugar amb les xiquetes a jocs com per exemple "El piso".

CLIP DE VEU

CARMEN TORRES TARAZONA.amr

QÜESTIONARI

Nom i Cognoms: Cristobalina Llach Sorians

Edat: 86 anys

1. A quins jocs tradicionals jugaves quan eres xicotet/a? En què consistien aquestos jocs? Fes-me una breu descripció.

- **Agarre-pague:** Amagar-se per el poble i pillar a gent.
- **Piso:** Marcar enterra quadres i tirar una tella i anar a per ella a la cama coixa.
- **Comba:** Saltar de manera individual o grupal.
- **Cromos:** Col·leccionar cromos.
- **Corro:** Es posaven en cercle i giraven.
- **U, dos, tres, paret!:** Una es posava contra la paret i tenia que dir: "U, dos, tres, paret!" i si es girava i alguna de les altres estaven en moviment pagava. Guanyava qui tocava la paret on el altre pagava, sense que aquest el pillara.
- **Burro, media manga, mangotero:** Una persona s'ajupia i tenia que fer de burro, els demés anaven pujant-se damunt d'ell fins que feren una torre xicoteta, quan es deia "mangotero" si algú tocava el piso amb el peu li tocava fer de burro.

2. Utilitzàveu cançons a l'hora de jugar? Podries cantar-ne alguna? Cóm apreníeu aquestes cançons?

Si, cantaven en alguns jocs com per exemple en el corro.

- **EL PATIO DE MI CASA:** *"El patio de mi casa és particular, cuando llueve te mojas, como los demás. Agachate y vuelvete a agachar, que los agachaditos saben jugar"*.

Les cançons i els jocs s'aprenien de generació en generació.

3. Jugaves amb xiquets o amb xiquetes?

De vegades es ajuntaven xiquets i xiquetes, com per exemple quan jugaven al "Agarre-pague", però a altres jocs com el "Piso" tan sols jugaven xiquetes.

CLIP DE VEU

CRISTOBALINA LLACH (1).opus

CRISTOBALINA LLACH (2).opus

QÜESTIONARI

Nom i Cognoms: Dolores Allepuz Catalán

Edat: 92 anys

1. A quins jocs tradicionals jugaves quan eres xicotet/a? En què consistien aquestos jocs? Fes-me una breu descripció.

→ **Corda:** Botar amb una corda.

→ **L'agulleta:** Amagar agulles en l'arena i qui aconseguia trobar-les totes lo més aviat possible, guanyava.

→ **Gronxar-se**

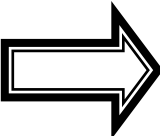
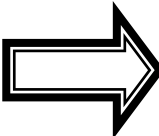
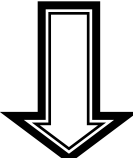

→ **El potet:** La que "pagava" estava asseguda al banc i tenia un potet enterra, les demás que es trobaven darrere tenien que tirar-li el potet per a salvar-se tocant-lo i dient: 1,2 i 3! , per el contrari la que pagava tenia que tenir en conte de que no li ho tiraren.

→ **L'alfabega:** S'agafaven totes les xiquetes de la mà i tenien que pillar a una per tot el carrer.

→ **Les casetes:** Les xiquetes jugaven a cuidar la casa i fer les tasques domèstiques.

→ **El florón**

→ **La caldereta:** Una versió diferent al "piso", hi havia 6 quadres i tenien que passar d'un quadre a altre una pedreta amb una el peu sense poder reposar-lo enterra, si aquest peu tocava el piso/la ratlla de separava els quadres o la pedreta es passava de quadre o per el contrari, no arribava al següent quadre quedaves eliminada.

INICI			
FI			

Jocs de pasqua

→ **La ramà**

→ **Soy de su gusto**

2. Utilitzàveu cançons a l'hora de jugar? Podries cantar-ne alguna? Cóm apreníeu aquestes cançons?

Si, que utilitzaven, per exemple, al jugar a la corda s'utilitzava la cançó del "Rei, rei", o a altre joc que no recordava el seu nom utilitzaven la cançó de "El tonto de mi novio".

→ **REI, REI:** *"Rei, rei, cuantos años viviré: 1, 2, 3, 4, 5)"*

→ **EL TONTO DE MI NOVIO:** *"El tonto de mi novio se va y me deja, porqué me hago la onda sobre la ceja y yo le digo digo y yo le digo, si no me hago la onda me hago flequillo".*

Les cançons i els jocs els aprenien de generació en generació, ja que a l'escola no els ensenyaven cap jocs ni cançons, tot era de rutina.

3. Jugaves amb xiquets o amb xiquetes?

Sempre es jugava amb xiquetes, ja que els xiquets anaven per altre costat.

CLIP DE VEU

DOLORES ALLEPUZ .amr

DOLORES ALLEPUZ.amr

QÜESTIONARI

Nom i Cognoms: Guillermina Nebot Sánchez

Edat: 72 anys

1. A quins jocs tradicionals jugaves quan eres xicotet/a? En què consistien aquestos jocs? Fes-me una breu descripció.

- **Al piso:** Posar quadres enterra (1,2,3,4,5) i jugar amb la “telleta”.
- **La corda:** Saltar a la comba.
- **A les pedres:** Agafar pedres redones del riu, llançar-les al aire i agafar la pedra que hi ha enterra, així fins agafar les cinc pedres.
- **Al corro:** Posar-se en cercle i anar cantant i girant a la mateixa vegada.
- **Al mocadoret:** Es feien dos grups i al centre el mocadoret, qui agafava primer el mocadoret quan la cridaven guanyava.

2. Utilitzàveu cançons a l'hora de jugar? Podries cantar-ne alguna? Cóm apreníeu aquestes cançons?

Si que utilitzàvem cançons per a jugar a la pilota, el corro o la corda, però no recorde cap cançó. Les apreníem a l'escola, al pati, de boca en boca.

3. Jugaves amb xiquets o amb xiquetes?

Jugàvem amb xiquetes, els xiquets jugaven per altra banda.

CLIP DE VEU

GUILLERMINA NEBOT .amr

GUILLERMINA NEBOT.amr

QÜESTIONARI

Nom i Cognoms: Iluminada Cubero

Edat: 81 anys

1. A quins jocs tradicionals jugaves quan eres xicotet/a? En què consistien aquestos jocs? Fes-me una breu descripció.

→ **Casetes:** Agafar menjar de casa (creïlles) i se'n anaven a cases abandonades i fer com que eren dones majors que cuidaven de la casa.

→ **Boletes:** Posar les boletes dins del forat anomenat "guà".

→ **Bici**

→ **Bufos/estampetes:** Intentar girar els bufos o les estampetes amb la palma de la mà

→ **Salta borregos:** Varies persones es posaven en filera , una darrere d'un altra i el joc consistia en que altra persona tenia que saltar tota la filera sense caure.

→ **Faba:** Una persona tenia que ajupir-se i les altres persones es pujaven damunt de un escaló i anaven pujant-se damunt de l'altra persona per a fer una torre lo més gran possible.

→ **Potets d'aigua:** Omplir gots d'aigua i nugar-los amb fils i deixar-los a les finestres de les cases per a que les dones majors ho tiraren i es banyaren els peus.

→ **La lluneta:** Jugaven amb les ombres de les cases del poble quan era de nit. Quan es cantava la cançó, depenent del que es deia en ella les xiquetes tenien que fer una cosa o altra, per exemple: si deien "tremolí" havien de tremolar i si deien "cristalina" tenien que correr a tocar la única cristalera que hi havia al poble abans de que la tocara qui pagava.

→ **El florín:** Es posaven en cercle i una duia en les mans una tros de roba o una boleta i aquest objecte se'l anaven passant de mans en mans i una altra persona tenia que endevinar qui tenia aquell objecte.

→ **La reina de los mares:** Es posaven totes en cercle, una de elles es posava al centre i duia un mocadoret , en un moment determinat del joc tenia que tirar-lo a terra i les altres del cercle devien anar a per el mocadoret per a aconseguir ser "la reina de los mares".

2. Utilitzàveu cançons a l'hora de jugar? Podries cantar-ne alguna? Cóm apreníeu aquestes cançons?

Si que s'utilitzaven cançons per a jugar.

→ **EL FLORÍN:** *"El florín está en las manos, en las manos está el florín, el florín está en la casa, dónde está el florín?"*.

→ **FABA:** *"Faba, puja i calla"*.

→ **LA LLUNETA:** *"A la teua lluneta estic, que m'enric, tirorí. Cel o terra?, tremolíns o volantíns?"*.

→ **LA REINA DE LOS MARES:** *"Soy la reina de los mares, ustedes lo van a ver, lo van a ver, echo mi pañuelo al suelo y lo vuelvo a recoger, a recoger. Anda resalada, coge ese"*

pañuelo, mira que es de seda y se arrastra por el suelo, el pañuelo de mi amante no se lava con jabón, que se lava con agua pura dentro de mi corazón”.

Les cançons i els jocs s'aprenien de generació en generació.

3. Jugaves amb xiquets o amb xiquetes?

Tan sols jugaven xiquetes amb xiquetes.

CLIP DE VEU

ILUMINADA CUBERO.opus

ILUMINADA CUBERO (1).opus

ILUMINADA CUBERO (2).opus

QÜESTIONARI

Nom i Cognoms: Maria Gimeno Pastor

Edat: 78 anys

1. A quins jocs tradicionals jugaves quan eres xicotet/a? En què consistien aquestos jocs? Fes-me una breu descripció.

→ **Bali:** Es posava un bastonet enterra i amb una vara, tenies que pegar-li, qui més lluny el tirava guanyava.

→ **Caniques:** Fer un forat enterra i intentar colar les caniques dins.

→ **Corda:** Saltar individualment o grupalment.

→ **Pare carabasé:** Es posaven en rogle i deien per exemple: "El pare carabasé tenia una carabassa", i aquell que era el número u devia contestar: "Cóm un?" i l'altre tenia que contestar-li: "Dos", i qui era el dos contestava també: "Cóm dos?" fins que els que tenien els números s'equivocaren i els tocava pagar a u d'ells.

→ **Un, dos, tres, pared:** Una es posava contra la paret i tenia que dir: "U, dos, tres, paret!" i si es girava i alguna de les altres estaven en moviment pagava. Guanyava qui tocava la paret on el altre pagava sense que aquest el pillara.

→ **Piso:** Escriure números enterra i tirar una pedreta i anar a per ella a la cama coixa.

→ **Parchis**

→ **Dominó**

→ **Escondite:** Amagar-se per el poble.

→ **Set i mig:** Joc de cartes.

→ **Cinquet**

2. Utilitzàveu cançons a l'hora de jugar? Podries cantar-ne alguna? Cóm apreníeu aquestes cançons?

Si que es cantaven cançons en alguns jocs, com per exemple amb la corda.

→ **AL PASAR LA BARCA:** *"Al pasar la barca me dijo el barquero, las niñas bonitas no pagan dinero, yo no soy bonita, ni lo quiero ser."*

Tot es transmetia de generació en generació.

3. Jugaves amb xiquets o amb xiquetes?

Depenia del moment i del joc, en alguns jocs com les “caniques” i el “ball” si que jugaven de vegades els xiquets, però normalment amb xiquetes.

CLIP DE VEU

MARIA GIMENO.opus

QÜESTIONARI

Nom i Cognoms: Nieves Alcalà Arzo

Edat: 67 anys

1. A quins jocs tradicionals jugaves quan eres xicotet/a? En què consistien aquestos jocs? Fes-me una breu descripció.

- **Potets:** Nugar pots amb cordes i pujar-se damunt i anar per tot el poble correns.
- **Les basetes:** En el riu es feien clots , es posaven canyes i es tapaven, després es feia passar a la gent per a que caigueren dins.
- **La corda:** Saltar a la comba.
- **Al potet:** Una pagava i les altres persones tenien que amagar-se, quan la que pagava pillava a l'altra tenia que anar de seguida i tocar el potet i dir: 1,2,3 i el nom de la persona pillada.
- **A casetes:** Les xiquetes jugaven a cuidar la casa i fer les tasques domèstiques.
- **Rollum:** Es posaven en cercle i donaven voltes.

Jocs de pasqua

- **La ramà:** S'anava a les eres a jugar. Es posaven en ordre xic i xica i s'agafava una rama i s'anava pegant al cul a les altres persones fins que qui "pagava" s'esgotarà i li devia passar la rama a altre per a seguir pegant-li al cul als demès que devien fugir.

2. Utilitzàveu cançons a l'hora de jugar? Podries cantar-ne alguna? Cóm apreníeu aquestes cançons?

No utilitzaven cançons a l'hora de jugar.

3. Jugaves amb xiquets o amb xiquetes?

Jugaven tots junts, però els xiquets també jugaven a les boletes.

CLIP DE VEU

NIEVES ALCALÀ .amr

QÜESTIONARI

Nom i Cognoms: Pilar Sánchez Pallarés

Edat: 69 anys

1. A quins jocs tradicionals jugaves quan eres xicotet/a? En què consistien aquestos jocs? Fes-me una breu descripció.

- **Corda:** Saltar de forma individual o grupal.
- **Tres en ratlla:** Dibuixar un quadre en diverses caselles enterra (7 números) i tirar una “tella” i anar fins al número on havia caigut saltant amb una cama sense caure.
- **Hula-hop:** Agafar una “anilla” i posar-la a la cintura i moure’s per a que no es caiguessi.
- **Bali:** Es tirava un palo i qui es quedava amb el palo tenia que pillar als demès companys, aquell que era pillat devia agafar el palo i pillar a la següent ronda.
- **El burro:** Una persona tenia que ajupir-se i els demès havien de pujar-se’n damunt fins aconseguir formar una torre, el primer que tocara el peu a terra pagava.
- **Potitos:** Nugar pots amb cordes i pujar-se damunt i anar per tot el poble correns.
- **Tendetes:** Cada xiqueta feia una professió diferent (metge, professora..).

Jocs de pasqua

- **La ramà:** Es posaven xics i xiques en un rogle, una parella eixia del rogle i u anava corren darrere de l’altra per a poder pegar-li al cul en una rama, una vegada ja es cansaven es canviaven de persones.
- **Soy de su gusto:** Es feien dos grups, cada persona d’un grup devia anar a les persones del altre per a preguntar-li si era “del seu gust”, si a l’altra persona li agradava o l’havien emparellat amb aquella persona tenia que dir: “Con mucho gusto”, però per el contrari si no era del seu agrado tenia que dir-li: “Culete”.

2. Utilitzàveu cançons a l’hora de jugar? Podries cantar-ne alguna? Cóm apreníeu aquestes cançons?

Si que utilitzaven cançons a l’hora de jugar a alguns jocs, com per exemple a la corda.

- **EL COCHERITO LERÉ:** “ *El cocherito leré, me dijo anoche leré, que si quería leré, montar en coche leré, y yo le dije leré, con gran salero leré, no quiere coche lere que me mareo leré.*”
- **EL NOMBRE DE MARIA:** “*El nombre de María, que cinco letras tiene, la M, la A, la R, la I y la A. ¡MARIA!*”
- **AL PASAR LA BARCA:** “*Al pasar la barca me dijo el barquero, las niñas bonitas no pagan dinero, yo como soy fea tengo que pagar...*”

Els jocs i les cançons s’aprenien de generació en generació.

3. Jugaves amb xiquets o amb xiquetes?

Jugaven de forma separada, tan sols es s'agrupaven xiquets i xiquetes a l'hora de jugar en pasqua.

CLIP DE VEU

PILAR SÁNCHEZ.opus

QÜESTIONARI

Nom i Cognoms: Raquel Arzo Albalat

Edat: 66 anys

1. A quins jocs tradicionals jugaves quan eres xicotet/a? En què consistien aquestos jocs? Fes-me una breu descripció.

→ **Al piso:** Es dibuixaven ratlles i números (del 1 al 5) enterra i anar botant on estava la tella.

→ **La comba:** Saltar de forma individual o grupal.

→ **Les pedretes:** S'agafaven cinc pedres i es posaven al piso, seguidament es tenia que llançar una pedra al aire i a la mateixa vegada agafar una pedra de les que tenies al piso abans de que caiguera la del aire, si no donava temps perdies.

→ **Al florón:** Es tenien que asseure's enterra i posaven les mans en coveta i s'anaven passant un anell, una d'elles pagava i tenia que descobrir quina de les altres tenia l'anell en la mà.

Jocs de pasqua

→ **Soy de su gusto**

→ **La ramà**

2. Utilitzàveu cançons a l'hora de jugar? Podries cantar-ne alguna? Cóm apreníeu aquestes cançons?

Si que s'utilitzaven cançons per a alguns jocs, com per exemple per a saltar a la comba o jugar al "florón".

→ **EL COCHERITO LERÉ:** *"El cocherito leré, me dijo anoche leré, que si quería leré, montar en coche leré, y yo le dije leré, con gran salero leré, no quiere coche lere que me mareo leré."*

→ **EL FLORÓN:** *"El florón está en tus manos, en tus manos está el florón, regaladito en tus manos prenda de mi corazón. ¡ BUSCA EL MARTELL QUI TE L'ANELL!"*

Es transmet de boca en boca.

3. Jugaves amb xiquets o amb xiquetes?

En els jocs de pasqua si es que jugava xiquets i xiquetes però en els altres no.

CLIP DE VEU

RAQUEL ARZO ALBALAT.amr

QÜESTIONARI

Nom i Cognoms: Pasqual Edo Colomer

Edat: 73 anys

1. A quins jocs tradicionals jugaves quan eres xicotet/a? En què consistien aquestos jocs? Fes-me una breu descripció.

→ **A les Boletes:** Es feia un “guà”, un forat enterra. Intentar colar la boleta d'un altre amic dins del forat per a quedar-se-la.

→ **Cendri:** També amb boles, es feia un rectangle amb una ratlla al mig amb un pam i mig de ample i la llargària depenia del nombre de persones que jugaven. Es posava la boleta a la ratlla del mig, i amb altra bola a certa distància s'havia de colpejar per a pegar-li a la boleta del mig.

→ **Al set i mig:** S'apostaven els “bufos” que aconseguien de les caixetes de mixtos que hi havia a casa.

→ **La ratlla:** També amb “bufos”. Es posava el “bufo” a la ratlla de la paret, al soltar el bufo des de la línia i si al caure xafaves altre bufo, aquell era per a tu.

→ **Futbol:** Amb la vejiga dels cerdos.

Jocs de pasqua:

→ **La ramà:** S'anava a les eres a jugar. Es posaven en ordre xic i xica i s'agafava una rama i s'anava pegant al cul a les altres persones fins que qui “pagava” s'esgotarà i li devia passar la rama a altre per a seguir pegant-li al cul als demès que devien fugir.

→ **Soy de su gusto:** Es feien dos grups, un grup de xics i altre de xiques. El grup de xiques tenia que decidir amb qui s'emparellava de l'altre grup, una vegada fetes les parelles, les persones del altre grup tenien que anar a una persona del grup contrari i preguntar-li: “¿Soy de su gusto?” i si la persona era la escollida l'altre tenia que contestar: “Con mucho gusto” però si per el contrari no ho era tenia que dir-li: “Culete” i fer-se una palmà al cul. Aquell que era rebutjat devia tornar-lo a intentar amb altra persona a la següent ronda.

→ **Rollum:** Es posaven en cercle i donaven voltes mentre que ballaven i cantaven.

→ **Policia i lladres:** Uns feien de policies i altres de lladres i es perseguien per tot el poble i quan es pillava algú “l'enviaven a la presó”.

2. Utilitzàveu cançons a l'hora de jugar? Podries cantar-ne alguna? Cóm apreníeu aquestes cançons?

Tan sols es cantava als jocs de pasqua, com per exemple als jocs del “rollum” o el “minyò”:

→ **ROLLUM:** “*Rollum rollum, Sant Vicent, tots els àngels van al cel. ¡Volta al revés!*”

→ **MINYÒ:** “*Minyó minyó minyó, trolet trolet trolera un dos tres ¡Volta al revés!*”

Aquestos jocs i cançons es passaven de generació en generació a les casetes amb les família i els amics.

3. Jugaves amb xiquets o amb xiquetes?

Als jocs de pasqua o a Sant Joan si que es jugava conjuntament, però als jocs que jugaven dia a dia a l'escola o al carrer tan sols jugaven els xiquets.

CLIP DE VEU

PASCUAL EDO COLOMER.amr

QÜESTIONARI

Nom i Cognoms: Juan Antonio Albalat Bonet

Edat: 71 anys

1. A quins jocs tradicionals jugaves quan eres xicotet/a? En què consistien aquestos jocs? Fes-me una breu descripció.

- **Bali:** Amb dos palos intentar pegar-li a un d'ells i fer-lo volar el més lluny possible.
- **Set i mig:** S'apostaven els "bufos" que aconseguien de les caixetes de mixtos que hi havia a casa.
- **Bufos:** Es posaven els bufos a la paret, si el teu queia damunt del bufo de un altre company te quedaves amb el seu.
- **Aros:** Fer rodar els aros que agafaven de les barriques per tot el poble.
- **Birles de madera**
- **Agarre-Pague:** Anar pillant per el poble a la gent.
- **Indios:** Es feien arcs i fletxes caseres i jugaven a pillar-se d'uns a altres.
- **Corro**
- **Boletes (guà):** Intentar colar el primer la teua boleta al guà per a guanyar. També s'apostaven boletes.
- **Trompa:** Introduir la trompa en un cercle d'uns 1 metre de diàmetre, si aconseguies que la bola poguera eixir del cercle seguies jugant, si per el contrari la trompa es quedava dins, els companys tenien que pegar-li per a traure-la i que pogueres seguir juant.

2. Utilitzàveu cançons a l'hora de jugar? Podries cantar-ne alguna? Cóm apreníeu aquestes cançons?

Utilitzaven cançons per a jugar a pasqua, però als demès jocs no.
De generació en generació.

3. Jugaves amb xiquets o amb xiquetes?

Tan sols jugaven amb xiquetes a pasqua, als altres jocs amb xiquets.

CLIP DE VEU

JUAN ANTONIO ALBALAT BONET.opus

QÜESTIONARI

Nom i Cognoms: José Pallarés Ginot

Edat: 78 anys.

1. A quins jocs tradicionals jugaves quan eres xicotet/a? En què consistien aquestos jocs? Fes-me una breu descripció.

→ **Caniques:** Es feia un forat enterra i tenien que intentar colar les boletes dins.

→ **Churro, media manga, mangero:** Es feia una barrera i tenien que anar pujant uns damunt de altres.

→ **Futbol**

2. Utilitzàveu cançons a l'hora de jugar? Podries cantar-ne alguna? Cóm apreníeu aquestes cançons?

Tan sols utilitzaven cançons a l'hora de jugar a "Churro, media manga, mangero", l'únic que es dia en aquest era el nom del joc de forma repetitiva.

→ **CHURRO, MEDIA MANGA, MANGERO:** "*Churro, media manga, mangero, Churro, media manga, mangero ...*".

Els jocs i cançons s'aprenien de generació en generació.

3. Jugaves amb xiquets o amb xiquetes?

Normalment jugaven xiquets per una banda, però al llarg dels anys es van anar agrupant.

CLIP DE VEU

JOSÉ PALLARÉS.amr

QÜESTIONARI

Nom i Cognoms: José Durà Edo

Edat: 67 anys

1. A quins jocs tradicionals jugaves quan eres xicotet/a? En què consistien aquestos jocs? Fes-me una breu descripció.

→ **El sobre:** Tirar una pilota al aire i dir el nom de altra persona, si aquella no l'agafava, pagava.

→ **Futbol**

→ **A faba:** Ajupir-se i anar posant-se uns damunt de altres.

→ **Soy la reina de los mares**

→ **La comba:** Saltar de forma individual o grupal. "La S".

→ **Mocadoret:** Es feien dos grups i una persona es quedava al mig amb un mocadoret a la mà. Cada membre del grup devia tenir un numero i la persona que duia el mocadoret a la mà tenia que anar dient nombres i les persones que tenien aquell nombre tenien que córrer per a aconseguir agafar el mocadoret abans que el contrincant. Qui aconseguira agafar el mocadoret es salvava, l'altra persona era eliminada.

→ **Oca/Parchís/Baralla**

Jocs de pasqua

→ **Soy de su gusto**

→ **La ramà**

2. Utilitzàveu cançons a l'hora de jugar? Podries cantar-ne alguna? Cóm apreníeu aquestes cançons?

Si que utilitzaven cançons, com per exemple a l'hora de saltar a la corda.

→ **SOY LA REINA DE LOS MARES:** *"Soy la reina de los mares, ustedes lo pueden ver, lo pueden ver y lo van ..."*

Les cançons i els jocs s'aprenien de generació en generació.

3. Jugaves amb xiquets o amb xiquetes?

De vegades jugaven xiquetes per un costat i xiquets per altra i de vegades tots junts.

CLIP DE VEU

JOSÉ DURÀ EDO.amr

QÜESTIONARI

Nom i Cognoms: José Arroyo Sánchez

Edat: 68 anys.

1. A quins jocs tradicionals jugaves quan eres xicotet/a? En què consistien aquestos jocs? Fes-me una breu descripció.

→ **Trompa:** Agafar una trompa de fusta i enrotllar-la en una corda per a tirar-la a terra i els altres intentaven pegar-li amb la seua i partir-la.

→ **Caniques:** Posar les caniques enterra i amb la mà havies de colpejar la teua i donar-li a la del contrincant per a poder llevar-li-la, una vegada aconseguies furtar-la havies de intentar colar la canica dins del forat que hi havia enterra.

→ **Burro:** U tenia que ajupir-se i els demés tenien que saltar i poder pujar damunt d'ell i el primer que tocava amb el peu el terra era qui pagava i tenia que posar-se baix.

→ **Futbol**

→ **Bufos:** Posar el bufo enterra i intentar girar-lo amb el dit banyat per a poder quedar-te amb els dels demés.

2. Utilitzàveu cançons a l'hora de jugar? Podries cantar-ne alguna? Com apreníeu aquestes cançons?

No s'utilitzaven cançons a l'hora de jugar.
S'aprenien de generació en generació.

3. Jugaves amb xiquets o amb xiquetes?

Xiquets per un costat i xiquetes per altre.

CLIP DE VEU

JOSÉ ARROYO.opus

QÜESTIONARI

Nom i Cognoms: Héctor Albalat Traver

Edat: 90 anys

1. A quins jocs tradicionals jugaves quan eres xicotet/a? En què consistien aquestos jocs? Fes-me una breu descripció.

→ **Agarre-Pague:** Amagar-se per el carrer i pillar.

→ **Boletes:** Jugar amb boletes.

→ **Bufets**

2. Utilitzàveu cançons a l'hora de jugar? Podries cantar-ne alguna? Cóm apreníeu aquestes cançons?

No utilitzaven cap tipus de cançons.

De generació en generació.

3. Jugaves amb xiquets o amb xiquetes?

Quan jugaven al "Agarre – Pague" si que ho feien xiquets i xiquetes però als demès jocs tan sols xiquets.

CLIP DE VEU

HECTOR ALBALAT.amr

QÜESTIONARI

Nom i Cognoms: Gonzalo Albalat Allepuz

Edat: 68 anys

1. A quins jocs tradicionals jugaves quan eres xicotet/a? En què consistien aquestos jocs? Fes-me una breu descripció.

- **Futbol:** Es feien dos equips i tenien que intentar marcar un gol al contrincant.
- **Tirar-se taronges**
- **Guanyar-se el territori:** Es dibuixava un quadre enterra i es dividia en dos llocs iguals, cada xiquet es posava dins de cada quadre amb la cama coixa. Es tirava la navaja al territori del altre per a guanyar-li el terreny.
- **Pescar:** Agafar peixos del riu i posar-los a les murgues.
- **Amoixonà:** Caçar.
- **Sambori:** Dibuixar quadres enterra i intentar passar la tella de quadre a quadre amb la cama coixa.
- **Jugar amb ceràmica:** Amb un tros de taulell de forma redona, es passava per el centre un fil de palomar, la finalitat del joc era fer-lo girar.
- **Boletes:** Intentar pegar-li amb la teua boleta a la dels teus contrincants per a llevar-li-les.
- **Bali:** Amb una vareta d'olivera, intentar pegar-li i fer-lo volar el més lluny possible.
- **Indios:** Es feien arcs i fletxes caseres i jugaven a pillar-se d'uns a altres.
- **Aros:** Fer rodar els aros que agafaven de les barriques per tot el poble.
- **Trompa:** Fer-la ballar damunt de la mà o inclús damunt d'una moneda.
- **Tirar-se per el escolador:** Al costat de les fàbriques es tiraven els taulells que no servien, per tant es creava una pendent molt gran i els xiquets anaven i es tiraven per aquella pendent per a divertir-se i generar adrenalina.
- **Panderos:** Anar pegant-li i arrastrant els panderos que es feien per a Sant Antoni per tot el poble, l'origen d'aquest fet era espantar el dimoni, ja que el poble en aquella època es plenava de llenya i per a que no es cremara el poble es feia aquest acte.
- **Set i mig:** S'apostaven els "bufos" que aconseguien de les caixetes de mixtos que hi havia a casa.
- **Escondite:** U pagava, i els altres tenien que amagar-se.

Jocs de pasqua

- **Ramà:** Es feina un cercle on estaven alternats xiques i xics. Dos d'ells eixien fora del cercle i u d'ells anava pegant-li en una rama d'olivera al cul de l'altre, fins que u es cansara i es canviara de gent que pagava.

→ **Soy de su gusto:** Emparellar-se.

2. Utilitzàveu cançons a l'hora de jugar? Podries cantar-ne alguna? Cóm apreníeu aquestes cançons?

No s'utilitzaven cançons a l'hora de jugar.
De generació en generació.

3. Jugaves amb xiquets o amb xiquetes?

Tan sols jugaven de manera conjunta quan jugaven a pasqua o al escondite, però normalment xiquets per una banda i xiquetes per altra.

CLIP DE VEU

GONZALO ALBALAT.opus

QÜESTIONARI

Nom i Cognoms: Cristóbal Vicent

Edat: 70 anys

1. A quins jocs tradicionals jugaves quan eres xicotet/a? En què consistien aquestos jocs? Fes-me una breu descripció.

- **Bufos:** Eren les tapes de les mixtos, es posava a una altura de un metro de la paret i es ficava el dit i es deixava caure, si aquesta queia damunt de les altres te quedaves en les tapes dels demès. Si quedaven tapes enterra tenien que banyar-se el dit i intentar girar-la, si ho aconseguies te la quedaves.
- **Guà (Boletes) :** Pegar-li tres vegades a la boleta del contrincant i si aconseguies clavar-la al clotet, te quedaves la boleta.
- **Bali:** Tros de madera d'uns 10 centímetres afilat a les puntes com si fos un llapis, i amb altra madera plana tenien que pegar-li i llançar-lo el mes lluny possible, qui ho aconseguia, guanyava.
- **Lladres i guàrdies:** Els que feien de guàrdies tenien que pillar als que fen de lladres que estaven amagats per tot el poble.
- **Aros:** Aros de les barriques velles de madera procedents de les fàbriques que agafaven per a jugar.
- **L'arcà:** Fer dos grups, com si fos una guerra i tirar-se terrossos de fang o taronges.

Jocs de pasqua

- **Soy de su gusto:** Es feien dos grups, un grup de xics i altre de xiques. El grup de xiques tenia que decidir amb qui s'emparellava de l'altre grup, una vegada fetes les parelles, les persones del altre grup tenien que anar a una persona del grup contrari i preguntar-li: “¿Soy de su gusto?” i si la persona era la escollida l'altre tenia que contestar: “Con mucho gusto” però si per el contrari no ho era tenia que dir-li: “Culete” i fer-se una palmà al cul. Aquell que era rebutjat devia tornar-lo a intentar amb altra persona a la següent ronda.
- **La ramà:** Es posaven en ordre xic i xica i s'agafava una rama i s'anava pegant al cul a les altres persones fins que qui “pagava” s'esgotarà i li devia passar la rama a altre per a seguir pegant-li al cul als demès que devien fugir.

2. Utilitzàveu cançons a l'hora de jugar? Podries cantar-ne alguna? Cóm apreníeu aquestes cançons?

No es cantava cap cançó.
De generació en generació.

3. Jugaves amb xiquets o amb xiquetes?

Es jugava xiquets i xiquetes, tan sols es jugava junts en els jocs de pasqua.

CLIP DE VEU

CRISTOBAL VICENT (1).amr

CRISTOBAL VICENT (2).amr

QÜESTIONARI

Nom i Cognoms: Antonio Carda

Edat: 65 anys

1. A quins jocs tradicionals jugaves quan eres xicotet/a? En què consistien aquestos jocs? Fes-me una breu descripció.

→ **A les Boletes:** Es feia un “guà”, un forat enterra. Intentar colar la boleta d'un altre amic dins del forat per a quedar-se-la.

→ **Als cromos**

→ **El joc de la burra:** Posar-se acatxa't amb les cames i l'esquena rectes i tenien que anar u a u pujant-se a l'esquena del altre.

→ **Vaquers**

2. Utilitzàveu cançons a l'hora de jugar? Podries cantar-ne alguna? Cóm apreníeu aquestes cançons?

No s'utilitzaven cançons.

De generació en generació.

3. Jugaves amb xiquets o amb xiquetes?

Els xiquets jugaven amb xiquets i les xiquetes amb xiquetes.

CLIP DE VEU

ANTONIO CARDA.amr

QÜESTIONARI

Nom i Cognoms: Roberto Arzo Llach

Edat: 88 anys

1. A quins jocs tradicionals jugaves quan eres xicotet/a? En què consistien aquestos jocs? Fes-me una breu descripció.

→ **Futbol**

→ **Agarre-Pague:** Una persona tenia que amagar-se i tots els demés tenien que trobar-lo per el poble.

→ **Bali:** Intentar tirar el més lluny possible un palo.

→ **“Clotets”:** Fer clots al terra i intentar tirar taronges dins.

→ **Anar al riu**

→ **Bufos:** Posar enterra els bufos (tros de la caixa de mixtos) i intentar girar el del altre per a quedar-te'l i col·leccionar-lo.

→ **Boletes**

Jocs de pasqua

→ **La ramà:** Posar-se en cercle xiquets i xiquetes i anar perseguint-se per a pegar en una rama al cul.

2. Utilitzàveu cançons a l'hora de jugar? Podries cantar-ne alguna? Cóm apreníeu aquestes cançons?

No s'utilitzaven cançons per a jugar.

Els jocs s'aprenien de generació en generació.

3. Jugaves amb xiquets o amb xiquetes?

Sempre amb xiquets, tan sols amb xiquetes a pasqua.

CLIP DE VEU

ROBERTO ARZO LLACH .opus